

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2013

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2013 (HE 95/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla sivistysvaliokunta on päättänyt antaa lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Harri Skog, ylijohtaja Riitta Kaivosoja, ylijohtaja Anita Lehikoinen, johtaja Kirsi Kangaspunta, johtaja Matti Väisänen, hallintojohtaja Matti Lahtinen, hallitusneuvos Jorma Waldén, rakennusneuvos Ritva Kivi ja projektisuunnittelija Leena Rantala, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Raakel Tiihonen, Opetushallitus
- pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia
- johtaja Kaija Miettinen, Bovallius ammattiopisto
- oppisopimusjohtaja Anne Vuorinen, Keudan oppisopimuskeskus

- rehtori Markku Aunola, Kiipulan ammattiopisto
- koulutusjohtaja Virpi Pikkuaho, Oulun seudun ammattiopisto, Aikuis- ja työpaikkakoulutusyksikkö
- vs. oppisopimusjohtaja Tuula Hoivala, PIRKO, Pirkanmaan oppisopimuskeskus
- kuntayhtymäjohtaja Hannu Kallunki, Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä
- ohjelmapäällikkö Juhani Pirinen, Kosteus- ja hometalkoot - toimenpideohjelma
- toiminnanjohtaja Anu Laitila, Lukukeskus
- asiantuntija Anna Storm, Sanasto ry
- varapuheenjohtaja Jorma Kortesoja, Suomen Yrittäjät
- RI, FT, suunnittelija Helmi Kokotti.

Lisäksi valiokunnan pyynnöstä kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Pohjola-Norden
- Suomi-Itävalta Yhdistys
- Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry
- Suomen Viro-yhdistysten liitto ry (SVYL)
- Suomi-Venäjä-Seura
- Tuglas-seura
- Ystävyyssseurojen liitto

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä. Istuvan hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että "osaamiseen ja luovuuteen perustuva suomalaisen työn kilpailukyky edellyttää toimivaa koulutusjärjestelmää. Maailman parasta peruskoulua vahvistetaan tasa-arvoisten mahdollisuuksien takaajana. Sivistys on oma päämääränsä. Suomi tähtää kansainväliseen kärkeen niin ammatiosaamisessa, korkeakoulutuksessa kuin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnassa." Sivistysvaliokunta korostaa, että koulutuksen korkean laadun ylläpito ja oppimisen edistäminen kaikilla koulutusasteilla ja eri koulutusmuodoissa on maamme menestymisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Valiokunta pitää talousarvioesitystä vuodelle 2013 opetus- ja kulttuuriministeriön osalta pääosin hyvänä, kun otetaan huomioon julkisen talouden realiteetit ja valtiontalouden välttämättömät säästöratkaisut.

Talousarvioesityksen tavoitteena on nimenomaan turvata tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus turvataan kohdentamalla koulutusta ja kehittämällä muun muassa opiskelijavaltintoja ja koulutusjärjestelmää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman yhteiskuntatakuuta koskevien linjausten mukaisesti kaikille alle 25-vuotiaille työttömille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työttömille tarjotaan työ- tai koulutuspaikka viimeistään kolmen työttömyyskuukauden kuluessa. Tähän liittyvä koulutustakuu varmistaa jokaiselle peruskoulun päättävälle jatkomahdollisuuden lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun toteuttamiseen varataan opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle yhteensä noin 60 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärää lisätään ja kohdennetaan uudelleen väestökehityksen ja työvoimatarpeen mukaisesti erityisesti metropolialueille ja kasvukeskuksiin. Oppisopi-

muskoulutuksen käyttöä nuorten koulutuksessa vahvistetaan ja työnantajalle maksettava koulutuskorvaus nostetaan 800 euroon kuukaudessa koulutustakuun piiriin tuleville. Nuorten aikuisten osaamisohjelmalla mahdollistetaan ammatillisen tutkinnon suorittaminen 20–29-vuotiaille, jotka ennen takuun voimaantuloa ovat jääneet tutkintoa tai opiskelupaikkaa. Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan varataan ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen 27 milj. euroa vuonna 2013.

Yleissivistävän koulutuksen kehittämiseen ehdotetaan kohdennettavaksi noin 100 milj. euroa, josta perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen suunnataan 60 milj. euroa. Oikeutta turvalliseen ja joustavaan koulupäivään vahvistetaan lisäämällä aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä tukemalla koulujen kerhotoimintaa. Lukio-koulutuksen laatua vahvistetaan ja uudistetaan lukiokoulutuksen tavoitteet ja tuntijako.

Valiokunta pitää myös erittäin tärkeänä sitä, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyvät opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahat säilyvät kokonaisuudessaan euro-määräisesti tämän vuoden 2012 tasolla, joten vuoden 2013 talousarvioesitykseen sisältyvissä uudistuksissa on kysymys uusista painopiste-alueista ja keinoista sekä määrärahojen uudelleenkohdentamisesta pääluokan sisällä. Talousarvioesityksen mukaan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen määrärahat kasvavat kokonaisuudessaan yhden prosentin ja aikuiskoulutuksen määrärahat alenevat kaksi prosenttia tähän vuoteen verrattuna. Arvioituun kustannustason nousuun (3 %) nähden määrärahat kuitenkin reaalisesti alenevat.

Oppilaitosten perustamiskustannukset. Hallitus esittää 58 milj. euron määrärahaa valtionosuuksiin ja -avustuksiin oppilaitosten perustamiskustannuksiin. Tästä 48,5 milj. euroa menee jo

myönnettyjen jälkirahoitteisten hankkeiden valtionavustuksiin. Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2012 saa myöntää valtionavustusta yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionavustukset ovat yhteensä enintään 12 miljoonaa euroa. Valtionavustuksista enintään 9,5 milj. euroa saa myöntää toteutusaikaisena. Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 1 200 oppilaalle.

Sivistysvaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt kannanotoissaan huomiota koulujen perustamishankkeiden valtion rahoituksen riittämättömyyteen. Koulujen peruskorjaustarve on edelleen moninkertainen siihen verrattuna, mitä valtio voi perustamiskustannuksia tukea. Valtion tuen riittämättömyys ja jälkirahoitus johtavat myös usein siihen, että esimerkiksi homekoulun korjaamista tai muun perustamishankkeen aloitusta ei määrää kiireisin tarve vaan kunnan mahdollisuus vastata omasta rahoitusosuudestaan. Sivistysvaliokunta esittää, että määrärahaan otettaisiin lisäyksenä 10 milj. euroa.

Valiokunnan saaman asiantuntijaselvityksen mukaan koulurakennusten korjausvelka on jopa 2,9 miljardia euroa, jonka poistaminen 10 vuoden aikajänteellä tarkoittaa 440 milj. euron vuosittaisia investointeja. Ilman näitä investointeja homeongelmat jatkuvat. Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto ovat valtioneuvoston periaatepäätöksen 12.5.2010 mukaisesti laatineet suunnitelman, jonka mukaan valtion tulisi sijoittaa kymmenen vuoden ajan 100 milj. euroa vuodessa kuntien vanhojen rakennusten kuntotutkimuksiin, korjaussuunnitteluun ja korjaamiseen. Tällä katettaisiin n. 15 % tarvittavista investoinneista, kuntien vastatessa pääosasta kustannuksia. Avustujajärjestelmä mahdollistaisi laadullisen ohjausjärjestelmän luomisen korjaushankkeiden onnistumisen varmistamiseksi. Noin 70 milj. euroa vuosittaisesta avustuksesta kohdentuisi koulurakennuksiin.

Sivistysvaliokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että koulurakennusten kasvavan korjausvelan myötä yhä paheneviin home- ja muihin ter-

veysongelmiin voitaisiin puuttua pitkäjänteisen ja valtion rahoitusosuuden osalta turvatun kokonaisohjelman puitteissa. Yhteistyössä laadittu toimintaohjelma ja valtion myöntämä avustus antaisivat oikeasuuntaisen viestin kuntapäätäjille suhtautumisessa rakennustensa home- ja sisäilmaongelmia kohtaan. Valiokunta korostaa, että tarvitaan uutta toimintakulttuuria ja oikeita toimintamalleja homevauriokorjausprosesseissa sekä tehokasta rakennusvalvontaa ja riittävää rakennustekniikan koulutusta.

Asiantuntijaselvityksen mukaan pätevyöneitä erikoisosaajia on maassamme liian vähän korjausvelan pysyvän vähentämisen tarpeeseen nähden. Kosteus- ja homekaiden koulutuksen ja pätevyitymisen kehittämishankkeessa vuosina 2010–2012 on laaditu home- ja sisäilmaongelmien kuntotutkijoilta, korjaussuunnittelijoilta, työnjohtajilta ja valvoilta vaadittavat erikoisosaamisen sisällöt ja todentamistavat. Tarvittavaa erikoisosaamista voidaan selvityksen mukaan kouluttaa eri oppilaitoksissa Kosteus- ja homekaidoissa luodun yhteisen osaamismatriisin ja moduuleiden pohjalta. Lisäksi on tarkoitus, että tilaajien tarvetta varten luodaan pätevien henkilöiden rekisteri.

Sivistysvaliokunta toteaa, että alan koulutukseen ja houkuttelevuuden kehittämiseen tulee ohjata resursseja. Arvioitu rahoitustarve osaamisen tason riittävään nostamiseen on 50 miljoonaa euroa 5–10 vuoden aikajaksolla. Lisäksi tarvitaan saadun selvityksen mukaan alan kaikkien toimijoiden kanssa yhteistyössä toimiva osaamisen kehittämisen yksikkö, jotta laatua ja alan houkuttelevuutta pystytään lisäämään.

Edellä sanotun vuoksi sivistysvaliokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman.

Eduskunta edellyttää, että hallitus koulurakennusten kasvavan korjausvelan ja homehaittojen poistamiseen tähtäävän kokonaisohjelman puitteissa turvaa ohjelman mukaisen riittävän valtion rahoitusosuuden ja edistää alan koulutuksen kehittämistä ja pätevyysvaatimusten määrittelyä.

Opetuksen ja ohjauksen määrä ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetushallitus teetti vuonna 2009 opetusministeriön toimeksiannosta suomen- ja ruotsinkielisen ammatillisen peruskoulutuksen opetuksen ja ohjauksen määrää ja riittävyyttä kartoittavan selvityksen, jonka toteutti Turun ammatti-instituutti. Selvitys osoitti, että lähiopetuksen ja ohjauksen määrä vaihteli koulutuksen järjestäjien, koulutusalojen ja tutkintojenkin välillä. Opetuksen ja ohjauksen kohdentamisessa on epätasaisuutta, mutta selvitys ei osoittanut yksiselitteisesti opetuksen ja ohjauksen yleistä määrän riittämättömyyttä. Lähiopetuksen määrä näytti pysyneen samanlaisena kuin aikaisemmissa selvityksissä. Merkittäviä muutoksia lähiopetuksen määrässä ei näytä tapahtuneen, vaikka vaihteluväli on jonkin verran kasvanut ja keskiarvo hieman laskenut.

Selvitys osoitti myös, että opetukseen ja ohjaukseen suunnattujen resurssien määristä ei ole luotettavaa ja yksiselitteistä tietoa. Puutteita on opetuksen ja ohjauksen tilastoinnissa, resurssien käytön suunnittelussa ja seurannassa sekä koulutuksen järjestäjien että valtakunnan tasolla.

Selvityksen pohjalta Opetushallitus käynnisti opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta työryhmän tekemään ehdotuksia ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden saaman opetuksen ja ohjauksen määrää kuvaaviksi indikaattoreiksi ja kriteereiksi. Työryhmän työ on lopuvaiheessa.

Sivistysvaliokunta toteaa, että tutkimuksissa havaittu opetuksen ja ohjauksen määrän vaihtelu ja saatavuuden epätasaisuus saattaa merkitä sitä, ettei opiskelijan oikeus saada tarvitsemaansa opetusta ja ohjausta aina toteudu. Tämä koskee varsinkin opiskelijoita, joilla on erityisiä tarpeita. Sivistysvaliokunta korostaa, että Opetushallituksen selvitystyön pohjalta on kiireellisesti laadittava indikaattorit, joilla jatkossa voidaan nykyistä paremmin varmistua siitä, että kaikki oppilaat ammatillisessa peruskoulutuksessa saavat oppilaitoksesta riippumatta opetuksen ja oman oppimisen kannalta tarpeellisen ja riittävän määrän lähiopetusta ja ohjausta.

Oppisopimuskoulutus. Valtion vuoden 2013 talousarvioesityksen mukaisesti oppisopimuskoulutuksen valtionosuusrahoituksen vähennys on 24 milj. euroa. Vähennykset esitetään kohdennettavaksi sekä ammatillisena perus- että lisäkoulutuksena järjestettävään oppisopimuskoulutukseen. Leikkausten lisäksi oppisopimuskoulutuksen rahoitusta vähentää vuosille 2009—2012 tehtyjen määräaikaisten elvytyslisäysten poistuminen (-7,1 milj. euroa). Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta rahoitettavan ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus on vuonna 2012 yhteensä noin 230 milj. euroa, josta oppisopimuskoulutuksen osuus on noin 90 milj. euroa. Näin ollen esitetty leikkaus on kehyskaudella noin kolmannes oppisopimuskoulutuksena järjestettävästä lisäkoulutuksesta.

Ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan oppisopimuskoulutukseen säästötoimenpide toteutetaan alentamalla arviota toteutuvasta valtakunnallisesta oppisopimusten määrästä, jonka osuus on 8,5 milj. euroa. Ammatilliseen lisäkoulutukseen jää kohdennettavaksi 15,5 milj. euron vähennys, joka toteutetaan leikkaamalla oppisopimuskoulutuspaikkojen enimmäismäärää 5 900 oppisopimuksella vuonna 2013. Samanaikaisesti nuorten aikuisten osaamisohjelman rahoitusta osoitetaan aikuiskoulutukseen yhteensä 27 milj. euroa. Tästä 5 milj. euroa (1 530 oppisopimusta) on tarkoitus osoittaa oppisopimuskoulutukseen ja 22 milj. euroa oppilaitosmuotoiseen ammatillisen lisäkoulutukseen.

Sivistysvaliokunta pitää oppisopimuskoulutukseen suunnattuja säästötoimia kokonaisuudessaan erittäin valitettavina. Oppisopimuskoulutuspaikat tukevat yhteiskuntatakuun toteuttamista ja tarjoavat nuorille joustavan ja käytännönläheisen tavan opiskella ammattiin ja samalla luoda kestävä kontaktin työelämään ja työnantajiin, mikä edistää työpaikan saantia opiskelun jälkeen. Oppisopimusjärjestelmä on kustannuksiltaan edullinen koulutusjärjestelmä, jossa opiskelu vastaa suoraan työelämän vaatimuksia. Valiokunta pitää välttämättömänä oppisopimusjärjestelmän kehittämistä edelleen siten, että järjestelmä nykyistä paremmin kannustaisi työnantajia tarjoamaan oppisopimuspaikan. Valiokun-

ta korostaa, että oppisopimuspaikkoja tulee tarjota ensisijaisesti niille nuorille, joilla ei ole tutkintoa. Uhkaavan syrjäytymiskehityksen estämiseksi on tärkeää panostaa etenkin ns. tuettuun oppisopimukseen, jossa otetaan paremmin huomioon nuoren henkilökohtainen elämäntilanne ja oppimisen vaikeudet.

Ehdotetut oppisopimuskoulutuksen säästöt verrattuna nuorten aikuisten osaamisohjelman tuomaan resurssilisäykseen merkitsevät valiokunnan saaman selvityksen mukaan, että noin 600 nuorta aikuista voi jäädä oppisopimuskoulutuksen ulkopuolelle. Osaamisohjelman lisämäärärahan käyttö painottuu oppilaitosmuotoiseen koulutukseen, joka on selvästi yksikkö hinnaltaan kalliimpaa kuin oppisopimuskoulutus. Ohjelmalla tavoitellaan noin 2 500 oppilaitospaikkaa ja 1 500 oppisopimuspaikkaa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa määrärahaan 1,5 milj. euron korotusta, jotta oppisopimuskoulutuksen säästöt eivät vähentäisi nuorten mahdollisuuksia päästä oppisopimuskoulutukseen.

Valiokunta painottaa, että ammatillisessa koulutuksessa tulisi kaiken kaikkiaan mahdollistaa yksilöllisten henkilökohtaisten koulutus- ja urapolkujen joustava rakentaminen käyttäen erilaisia oppimisen muotoja peruskoulutuksesta aikuiskoulutukseen, oppisopimuskoulutus mukaan lukien. Tutkinnon osien suorittaminen joustavasti ja niiden kerääminen kokonaisiksi tutkinnoiksi antaisi joustonvaraa ja mahdollistaisi uusia polkuja työelämään. Nykyistä oppisopimuskoulutuksen rahoitusmallia tuleekin valiokunnan arvion mukaan muuttaa siten, että tutkinnon osan suorittaminen on samalla tavalla rahoitettavaa koulutusta kuin kokonaisen tutkinnon tekeminen.

Valiokunta korostaa lisäksi, että oppisopimuskoulutus perustuu aina yrityksen rekrytointipäätökseen tai halukkuuteen lähteä kouluttamaan jo työsuhteessa olevaa työntekijää. Erityisesti nuorten osalta tulee jatkossa arvioida ja poistaa ne lainsäädännölliset vaatimukset, esim. ikävaatimukset, ja muut käytännön esteet, jotka vaikeuttavat erityisesti nuorten osallistumista työelämään ja oppisopimuskoulutukseen. Nuorille suunnattua tiedotusta oppisopimuskoulu-

tuksesta tulee selvästi lisätä ja monipuolistaa ja löytää uusia toimijoita, jotka auttavat oppilasta ja työnantajaa kohtaamaan toisensa. Samalla tulisi selvittää keinot kannustaa ja lisätä yritysten halukkuutta tarjota nuorille työssä oppimisen paikkoja.

Sivistysvaliokunta toteaa, että saatujen selvitysten mukaan säästötoimenpiteet käytännössä oleellisesti heikentävät mahdollisuuksia vuonna 2013 solmia lisäkoulutussopimuksia ja joidenkin järjestäjien osalta lisäkoulutuksia ei ilmeisesti voida lainkaan toteuttaa. Valtakunnallisen oppisopimuspaikkojen enimmäiskiintiön vuosittainen täyttyminen on osaltaan osoitus koulutustarpeen ja oppisopimuskoulutuksen merkityksen kasvusta erityisesti aikuisten ammatillisen koulutuksen järjestämismuotona. Valiokunta korostaa oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen merkitystä esimerkiksi pk-yritysten rajallisten koulutusmahdollisuuksien kannalta. Työelämälähtöisenä koulutusmuotona oppisopimuskoulutus on mahdollistanut alueellisesti kattavan koulutustarjonnan sekä samalla mahdollisuuden hankkia osaamista myös työntekijämäärältään pienemmillä aloilla.

Yhteiskuntatakuu ja erityistä tukea tarvitsevat nuoret. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten oppimisen pulmat ovat hyvin erilaisia ja toimenpiteet, joiden avulla heidät saavutetaan ja saadaan koulutuksen ja työllistymismahdollisuuksien pariin ovat hyvin moninaiset. Erityisopetuksen erityistehtävän saaneita oppilaitoksia on Suomessa yhteensä seitsemän. Ammatilliset erityisoppilaitokset toimivat myös ammatillisen erityisopetuksen palvelu- ja kehittämiskeskuksina.

Opiskelijamäärä ammatillisessa erityisopetuksessa on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Vuonna 2011 ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista noin 21 200 oli erityisopetuksessa (näistä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa noin 4 400 opiskelijaa). Tämä on noin 14 % ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista. Esimerkiksi vuonna 2001 erityisopiskelijoita oli noin 9 600 ja vuonna 2006 noin 16 900.

Ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamääriä on saadun selvityksen mukaan voitu lisä-

tä varsin merkittävästi ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärien lisäyksen yhteydessä. Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirtyivät vuoden 2009 alusta osaksi yksityisiä erityisopetuksen järjestäjiä. Siirtoprosessin yhteydessä voimavaroja uudelleen kohdentamalla voitiin ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamäärää lisätä yhteensä 1 195 opiskelijalla ammatillisiin erityisoppilaitoksiin ja eri ammattiopistoihin.

Nuorisotakuun osana olevan koulutustakuun toteuttamiseksi lisättiin ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääriä 1200 opiskelijalla 1.8.2012 lukien ja lisäksi 500:lla opiskelijalla 1.1.2013 lukien. Opiskelijamäärälisäys hyödyttää myös erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita, joista valtaosa opiskelee integroidusti ammattiopistoissa. Opiskelijamäärälisäyksiä tehtiin myös kahdelle ammatilliselle erityisoppilaitokselle.

Ammatillisessa erityisopetuksessa erityisesti työvaltainen opetus ja työammatit ovat sitouttaneet nuoret hyvin opintoihin. Käytännönläheisen oppimisen tavoitteena opiskelijoilla on itsensä kokoinen ammatti, jolloin useinkaan ei yletä perustutkintoon vaan painopiste on työllistymisessä. Tällainen, ns. työammatti ei ole virallinen tutkinto vaan nykyisten säädösten mukaisesti tutkinnon osa tai tutkinto mukautetuin tavoittein. Työllistymisen tukemiseen avoimille työmarkkinoille onkin erityisoppilaitoksissa panostettu paljon viime vuosina mm. kehittämällä työelämäyhteistyötä, työhönvalmennusta, laajennettua työssä oppimista ja yhteistyötä työpaikkojen kanssa.

Sivistysvaliokunta korostaa, että koulutustakuu ei voi tarkoittaa vain opiskelijapaikkaa oppilaitoksessa tai oppisopimuksessa vaan todellista realistista mahdollisuutta yksilölliseen työllistävään polkuun. Tuen tulee olla riittävää ja kulloisenkin tarpeen mukaista sekä oppilaitoksessa että erityisesti työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä. Ammatillisen erityisopetuksen osaaminen ja työelämäyhteistyö, vapaan sivistystyön erilaiset oppilaitokset, työpajat ja etsivä nuorisotyö tulee yhdistää joustavaksi, toimivaksi kokonaisuudeksi, joka osaltaan takaa

erityistä tukea tarvitsevien nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen.

Ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijoiksi hakeutuu enemmän opiskelijoita kuin mitä oppilaitoksilla on opiskelijapaikkoja, joten perinteisellä yksikköhintarahoituksella on saadun selvityksen mukaan uudenlaisen yhteiskuntatakuun edellyttämää toimintaa vaikea toteuttaa. Toiminta edellyttää toimintatapojen uudistamista ja mahdollisesti myös lainsäädäntömuutoksia tulevaisuudessa. Uuden toimintamallin kehittäminen vaatisi erillisrahoitusta.

Korkeakouluopetus ja tutkimus. Korkeakoulu- ja tutkimusmenoihin hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2013 ehdotetaan 2,7 miljardia euroa. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan on 1 852 miljoonaa euroa ja ammattikorkeakoulujen valtionosuudet ja -avustukset 412 miljoonaa euroa. Tutkimusmäärärahojen myöntämisvaltuudeksi Suomen Akatemialle esitetään 283 miljoonaa euroa. Julkinen tutkimuspanos tulee vähenemään vuonna 2013, kuten se teki jo kuluvana vuonna. Nähtävissä on myös, että yksityinen tutkimus- ja kehittämisrahoitus tulee vähenemään.

Suomen Akatemian mahdollisuudet rahoittaa korkeimman tasoista tutkimusta heikkenevät talousarvioesityksen myötä noin 13 milj. euroa. Heikennys kohdistuu saadun selvityksen mukaan suoraan yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tehtävään tutkimukseen.

Valtion menosäästöistä johtuen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuusindeksi ja yliopistoindeksi jäädytetään vuodeksi 2013. Yliopistojen valtion rahoitus vuodelle 2013 lisääntyy edelliseen talousarvioon verrattuna noin 20 miljoonaa euroa. Todellisuudessa määrärahoihin tulee vajaan 8 miljoonan euron vähennys, kun lasketaan pois arvonlisäverokompensaation tarkistus. Lisäksi yliopistoindeksin väliaikainen jäädyttäminen vuonna 2013 merkitsee sitä, että yliopistoilta jää saamatta lähes 43 miljoonaa euroa kustannustason nousun huomioon ottavaa määrärahaa.

Yliopistoindeksin jäädytys ei koske vuonna 2013 maksettavaa vuoden 2011 toteutuneen ja

ennustetun kustannustason muutoksen välisen eron mukaista tarkistusta. Tällä perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö tulee vuoden 2013 talousarvion täydennysehdotuksessaan esittämään lisäystä vuoden 2013 talousarvioehdotukseen.

Yliopistojen vuoden 2013 toimintaedellytyksiin tulee vaikuttamaan lisäksi lausuntokierroksella oleva ehdotus yliopistojen työttömyysvakuutusmaksun korottamisesta käytännössä yhteensä noin 2 miljoonalla eurolla vuonna 2013. Saadun selvityksen mukaan vuoden 2013 korotuksen jälkeen yliopistojen arvioitu maksuvelvoite ei kuitenkaan vielä ylitä vuoden 2012 talousarvion työnantajan työttömyysvakuutusmaksun perusteella huomioon otettua määrärahalisäystä.

Yliopistokohtaiseen rahoitustasoon vaikuttaa kehyksen ja yliopistojen rahoitusmallin lisäksi se, että kehyksen puitteissa hoidetaan muun muassa Taideyliopistoksi yhdistyvien Sibelius-Akatemian, Kuvataideakatemian ja Teatterikorkeakoulun toimintaedellytysten vahvistaminen, Musiikkitalosta aiheutuneet lisävuokrat ja lääketieteellisen koulutuksen laajentaminen. Pääosalla yliopistoista valtion rahoituksen taso tuleekin vuonna 2013 olemaan reaalisesti ja nimellisesti kuluva vuotta alemmalla tasolla.

Ammattikorkeakoulujen keskimääräisten yksikköhintojen alentamisen ja opiskelijamäärän vähentämisen arvioidaan alentavan valtion ja kunnan rahoitusta vuonna 2013 yhteensä 47,7 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus on 20 miljoonaa euroa. Kustannustason muutoksia koskevien tarkistusten tekemättä jättämisestä johtuva vaikutus ammattikorkeakoulujen valtion rahoitukseen on vuonna 2013 noin 11,6 miljoonaa euroa.

Ammattikorkeakoulut vähentävät koulutustarjontaansa 2 030 aloituspaikalla vuodesta 2013 turvaten vahvat korkeakouluyksiköt ja alueellisesti kattavan korkeakouluverkon. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähentäminen vähentää opiskelijamäärää viiveellä siten, että opiskelijamäärän laskennallinen täysi supistuminen saavutetaan vuoteen 2017. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen yhteydessä uudistetaan

vuodesta 2014 alkaen ammattikorkeakoulujen toimiluvat ja rahoitusmalli laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta tukevasti.

Sivistysvaliokunta pitää korkeakoulutukseen ja tutkimukseen suunnattuja menosäästöjä hyvin ongelmallisina. Kun yliopistoindeksi kirjattiin lakiin yliopistolain uudistuksen yhteydessä, tavoitteena oli nimenomaan korvata vuotuisen kustannustason nousu ja siten turvata yliopistojen perustoimintojen rahoitus taloudellisesti haastavinakin aikoina. Nyt annettu lakiesitys yliopistoindeksin jäädyttämisestä vuonna 2013 vaikeuttaa toteutuessaan yliopistojen toimintaa ja niille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Suomen Akatemian rahoituksesta noin 80 % kohdentuu yliopistoille, joten Akatemiaa koskevat säästötoimet vähentävät myös suoraan yliopistoille ja muille tutkimuslaitoksille tarjolla olevaa ulkopuolista tutkimusrahoitusta. Tämä rahoitus on pääsääntöisesti suuntautunut nimenomaan huippututkimuksen edistämiseen.

Valiokunta toteaa myös, että valtion tutkimus- ja koulutusrahoitus yliopistosairaaloille eli ns. evo-rahoitus on edelleen pienentymässä. Hallituksen esityksessä vuodelle 2013 koulutuskorvaus kasvaa runsaalla 1 milj. eurolla, mutta tutkimusrahoitus vähenee 30 milj. euroon, mikä merkitsee 5 milj. euron vähennystä edelliseen vuoteen ja eduskunnan vuonna 2012 hyväksymän 1 milj. euron kertaluonteisen lisäyksen poistumista. Valiokunta ei pidä evo-rahoituksen vähentämistä perusteltuna ja katsoo, että jatkossa tulisi harkita koko määrärahan siirtoa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan vastuulle.

Valiokunta korostaa, että pitkäjänteinen ja ennustettava perusrahoitus on yliopistojen tuloksellisen ja laadukkaan toiminnan edellytys. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtiovarainvaliokunta tarkastelee tutkimusrahoitusta kokonaisuutena niin, etteivät monesta eri kohteista tehtävät säästöt heikennä jopa merkittävästikin mahdollisuuksia korkeatasoiseen yliopistokoulutukseen ja tutkimustoimintaan. Menosäästöt osaltaan edellyttävät merkittäviä toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia, jotta korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tehtäviä pystytään hoitamaan asianmukaisesti.

Lainauskorvauksen määrärahat. Nykyisen hallituksen ohjelmassa todetaan muun muassa, että koulutus- ja kulttuuripalveluiden on oltava tasaveroisesti ja kaikkien saatavilla ja että hallitus kehittää kulttuuripolitiikkaa, jossa kulttuuri on kaikkien kansalaisten tavoitettavissa. Kirjallisuuden osalta tämä toteutuu jo toimivan kirjastolaitoksen kautta. Valiokunta pitää tärkeänä turvata tekijöille kohtuullinen korvaus näiden teosten lainaamisesta. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että lainauskorvaukset Suomessa ovat edelleen huomattavasti alhaisemmalla tasolla verrattuna moniin muihin maihin. Suomessa on maksettu korvauksia vuodesta 2007, lainoja on noin 100 miljoonaa vuodessa ja määräraha 3,6 milj. euroa. Muista Pohjoismaista esimerkiksi Norjassa on valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 40 miljoonaa lainaa vuodessa ja lainauskorvauksiin käytettävä määräraha 12,5 milj. euroa. Siellä korvausta on maksettu vuodesta 1947.

Hallitus ehdottaa lainauskorvauksiin 3,625 milj. euroa. Sivistysvaliokunta esittää määrärahaan 300 000 euron korotusta. Sivistysvaliokunta painottaa, että lainauskorvausten osalta tarvitaan pitkän aikavälin ohjelma, joka nostaa korvaukset Pohjoismaiselle verrannolliselle tasolle.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että lainauskorvausjärjestelmä kohtelee eri teoslajeja eri tavalla, sillä tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevat kirjastot eivät ole lainauskorvausjärjestelmän piirissä. Saadussa asiantuntijaselvityksessä on tarkasteltu yleisistä kirjastoista ja toisaalta opetusta ja tutkimusta palvelevista kirjastoista tapahtuvaa teosten lainaamista ja mahdollisen lainauskorvauksen suuruutta. Selvityksen mukaan opetusta ja tutkimusta palvelevien kirjastojen lainauskorvauksen osuuden tulisi olla n. 825 000 euroa. Tämä olisi arvioidun lisämäärärahan tarve, jotta myös opetusta ja tutkimusta palvelevista kirjastoista tapahtuva lainaaminen voitaisiin saattaa korvauksen piiriin. Lainauskorvauksen soveltamisalan laajentaminen edellyttäisi lisäksi tekijänoikeuslain 19 §:n 3 momentin muuttamista.

Edellä sanotun johdosta sivistysvaliokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa

eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että kirjastojen lainauskorvausjärjestelmää uudistetaan siten, että se kattaa yleisten kirjastojen lisäksi myös opetusta ja tutkimusta palvelevat kirjastot ja että lainauskorvausten määrä selkeällä pitkän aikavälin ohjelmalla nostetaan kirjailijoiden kannalta kohtuulliselle tasolle.

Lukemisen edistäminen. Sivistysvaliokunta toteaa, että lukemisen edistäminen koskee useita toimialoja ja toimijoita. Koulutusjärjestelmällä on tietysti tärkeä rooli. Myös lasten ja nuorten huoltajien merkitys on keskeinen. Suomessa lukemista edistävät mm. seuraavat toimijat: neuvola, varhaiskasvatus, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus ja vapaa sivistystyö, yleiset kirjastot, nuorisotyö, kirjallisuusalan yhteisöt, kustantamot ja media.

Lukemisen edistäminen kytkeytyy lukutaidon edistämiseen. Vuoden 2009 PISA-tutkimuksessa lukemiseen sitoutuminen on määritelty yhdeksi lukutaidon osa-alueeksi. PISA-raportin mukaan lukemiseen sitoutunut lukija on kiinnostunut lukemisesta, säätelee tietoisesti esimerkiksi käyttämiään lukemisstrategioita, keskustelee lukemastaan ja lukee aktiivisesti erilaisia tekstejä.

Lukemisen edistämistä on tuettu momentilta 29.80.52, veikkauksen ja raha-arpajaisten voitotavarat taiteen edistämiseen. Momenttiin ei sisälly nimenomaista riviä lukemisen edistämiseen. Avustuksia lukemisen edistämiseen myönnetään kirjallisuuden edistämiseen tarkoitettua määrärahasta ja kirjastotoimen valtionavustuksiin ja kehittämistoimiin tarkoitettua määrärahasta.

Asiantuntijakuulemisen mukaan lukutaidon heikkeneminen näkyy päivittäin kouluopetuksessa. Lukemisen kulttuurin muutos näkyy jo vuoden 2009 PISA-arvioinnin lukutaitotuloksissa, joka kertovat tilanteen vakavuuden monen vuoden viiveellä. Suomessa on joka ikäluokassa 5 000 nuorta, joilla on heikko lukutaito. Kolmannes jokaisesta ikäluokasta ei lue omaksi ilokseen yhtään. Yksityiskohtiin paneutuva lu-

keminen ja sinnikkyys lukea pitkiä tekstejä ovat heikentyneet selvästi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuosiksi 2012—2015 Lukuinto-ohjelman lasten ja nuorten monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseksi sekä lukemisharrastuksen edistämiseksi. Ohjelman toteuttaa Oulun yliopisto.

Lukukeskus on Suomen ainoa lukemista edistävä järjestö ja kirjailijavierailujen välittäjä. Sen julkaisutoiminta on ainutlaatuista Euroopan mitakaavassa: Lukukeskus julkaisee lasten ja nuorten kirjallisuuslehtiä sekä kirjallisuuskritiikin verkkolehteä. Lukukeskus välittää vuosittain 700 kirjailijaesiintymistä, joista 70 % on kouluissa ympäri Suomen. Lisäksi Lukukeskus järjestää lukukampanjoita ja toimii asiantuntijajärjestönä.

Lukukeskuksen yleisavustus myönnetään veikkausvoittovaroista momentilta 29.80.52, kirjallisuuden alan instituuttien ja kirjailijatalojen toiminnan ja ylläpidon määrärahoista, jotka kuuluvat kirjallisuuden riville. Järjestön yleisavustus on tänä vuonna 136 000 euroa, ja kokonaisbudjetti noin 300 000 euroa.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä lasten ja nuorten lukutaidon ja lukuinnon edistämistä osana kaikkien lasten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin. Lasten ja nuorten nykyistä myönteisempi suhtautuminen kirjallisuuteen ja lukemiseen edellyttää, että kaikki kasvatuksesta vastaavat tahot, niin vanhemmat kuin opettajat ja kerhoissa ja järjestökentällä toimivat aikuiset sisäistävät lukemisen tärkeyden lapsille ja nuorille ja edistävät sitä toiminnassaan. Esimerkiksi pienten lasten vanhempia tulisi valistaa, että yhteiset lukuhetket paitsi edistävät kielen kehitystä myös tukevat lapsen emotionaalista kasvua.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että työ lukutaidon ja lukemisharrastuksen edistämiseksi turvataan, että Lukukeskuksen yleisavustusta korotetaan 30 000 eurolla ja että lukemisen edistämiseen tulisi osoittaa muista eritelty määräraha, kuten momentin selvitysosassa on muille taiteenaloille.

Ystävyyseurojen rahoitus. Hallituksen talousarvioesityksen mukaan ystävyyseurojen kulttuuriryhteytyön tukemiseen myönnetään ensi vuonna yhteensä 1 400 000 euroa, mikä merkitsee vähennystä 709 000 euroa eli noin 30 %. Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan näin suuri vähennys merkitsee monilta osin toiminnan alasajoa. Isoissa järjestöissä se merkitsee työntekijöiden ja toimitilojen irtisanomisia, ja pienille vapaaehtoisvoimin toimiville järjestöille vähennys osoittaa, että heidän työtään ei arvosteta.

Sivistysvaliokunta korostaa, että vieraiden maiden ihmisten ja kulttuurin tunteminen on paras tapa torjua vihapuheita ja rasismia ja vastavia lieveilmiöitä. Tässä suhteessa ystävyyseurojen työ on voimakkaasti ennaltaehkäisevää. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että valtiovarainvaliokunta harkitsee ystävyyseurojen tukemiseen varatun määrärahan korottamista.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.01.22 lisäyksenä 300 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavasta lainauskorvauksesta aiheutuviin kustannuksiin,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.10.34 lisäyksenä 10 000 000 euroa oppilaitosten perustamiskustannusten avustuksiin ja korottaa vastavasti toteutusaikaista myöntämisvaltuutta,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.30.33 lisäyksenä 1 500 000 euroa oppisopimuksena järjestettävän koulutuksen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja

SiVL 10/2012 vp — HE 95/2012 vp

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.80.52 lisäyksenä 30 000 euroa Lukukeskuksen yleisavustukseen.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Sanna Lauslahti /kok
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Silvia Modig /vas
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Mika Niikko /ps
	Ritva Elomaa /ps	Mikaela Nylander /r
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Tuula Peltonen /sd
	Leena Harkimo /kok	Tuomo Puumala /kesk (osittain)
	Mikael Jungner /sd	Pauliina Viitamies /sd
	Pauli Kiuru /kok	vjäs. Sari Palm /kd.
	Kimmo Kivelä /ps	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Hallitusohjelman mukaan Suomi on maailman osaavin kansa vuonna 2020. Valtiovarainministeriön ehdotus vuodelle 2013 jatkaa hallituksen aiempaa budjettilinjaa ja romuttaa pohjan tältä tavoitteelta.

Valtiovarainministeriön budjettiesitys on korkeakoulutukselle synkkä. Tiede ja tieteen tekemisen edellytysten turvaaminen ovat välttämättömiä kansantalouden saamiseksi jälleen kasvurallalle. Yliopistoihin kohdistetut leikkaukset murentavat tähän saakka tulosta tuottaneen tutkimus- ja koulutusjärjestelmämme toimintakyvyn. Myös ammattikorkeakouluille on kohdennettu huomattavia säästötavoitteita vuosille 2012–2015. Se johtaa ammattikorkeakoulujen toiminnan tehostamiseen ja karsimiseen. Keskustan mielestä koulutuksen laatuun ei vaikuteta leikkaamalla. Ammattikorkeakoulujen rahoitukseen tehtävät leikkaukset kiihdyttävät koulutuksen alueellisen epätasa-arvoisuuden kasvua. Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen kohdistetaan miljoonien leikkaukset. Keskusta vastustaa Suomen Akatemian tutkimusrahoitusten leikkauksia ja yliopistojen indeksijäädytystä sekä suhteettomia leikkauksia koko koulutussektorilla.

Pääministeri Kataisen hallitus vaarantaa laadukkaan koulutuksen toteutumisen yhdenvertaisesti joka puolella Suomea. Vuoden 2013 budjetin tärkeimpiä tavoitteita on nuorten yhteiskuntatakuun täysimääräinen toteuttaminen. Tässä epävarmassa taloustilanteessa on katteeton lupaus hallitukselta, ettei yksikään nuori jää ilman opiskelupaikkaa tai työpaikkaa. Tästä tavoitteesta olisi nyt pidettävä kiinni. Keskustan mielestä yhteiskuntatakuun toteuttamiseen varattu summa on kuitenkin riittämätön. Huomioitava on, että samaan aikaan takuun kanssa toisaalta muun muassa ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja aiotaan karsia rajusti. Toinen käsi antaa, toinen ottaa. Opiskelupaikkoja leikataan ottamatta huomioon myös vaille koulutuspaikkaa

jo aikaisemmin jääneitä nuoria. Yhteiskuntatakuun piiriin tulevien peruskoulun päättäneiden nuorten määrä tulee olemaan arvioitua suurempi ja hallituksen osoittama rahoitus entistäkin riittämättömämpää.

Koulurakennuksissamme tikittää homepommi. Huonon sisäilman terveyshaitat tulevat kokonaistaloudellisesti huomattavasti kalliimmiksi kuin homekoulujen korjaaminen. Tästä huolimatta viime vuosien määrärahat koulurakentamiseen ovat olleet riittämättömiä. Koulujen rakentaminen ja niiden korjaaminen ollaan sysäämässä kuntien vastuulle samaan aikaan, kun kunnilta viedään rahat tähän tarkoitukseen. Keskustan mielestä seitsemän miljoonan lisäys homekoulujen korjaamiseen on täysin riittämätön. Keskusta haluaa, että hallitus laatii 10 vuoden rahoitussuunnitelman, jonka pohjalta kaikki homekoulut korjattaisiin. Hallituksen toiminta homekoulujen korjaamisessa on ollut edesvastuutonta ja erittäin poukkoilevaa.

Keskustan mielestä oppisopimukseen kohdistettavat leikkaukset ovat käsittämättömiä ja lyhytnäköisiä. Hallitusohjelman mukaan oppisopimuskoulutusta vahvistetaan, mutta hallitus toimii päinvastoin. Leikkaukset ovat kohtuuttomia eikä hallitusohjelman tavoitteita pystytä täyttämään. Koulutuksen kehittämistyö uhkaa tyrehtyä kokonaan, koska leikkaukset johtavat mittaviin henkilöstövähennyksiin. Keskustan mielestä hallitus rapauttaa toiminnallaan yritysten ja alueiden toimintaedellytyksiä.

Myös kansanopistoilla ja vapaalla sivistystyöllä on suuri rooli yhteiskuntatakuun toteuttamisessa. Niistä noin 5 000 nuoresta jotka — tilastojen mukaan — eivät jatka peruskoulun jälkeen tutkintoon johtavassa koulutuksessa jo noin 2 000 on kansanopistoissa perusopetuksen lisäopetuksessa eli kansanopistokympeillä ja vapaan sivistystyön linjoilla. Nämä nuoret eivät tilastoidu tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistujiksi, vaikka he opiskelevat kokopäivätoimisesti. Kohdentamalla nuoriso- ja koulutusta-

kuuseen varattua resurssia kansanopistoille voitaisiin koulutuspaikkoja välittömästi lisätä koko maassa useilla sadoilla, jopa tuhannella opiskelijalla. Valtion ensi vuoden talousarvioesitys merkitsee kuitenkin sitä, että kansanopistojen mahdollisuudet vastata nuorten yhteiskuntatakuun tarpeisiin ratkaisevasti heikkenevät.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2012

Inkeri Kerola /kesk
Tuomo Puumala /kesk

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallitusohjelman mukaan osaavat ja hyvinvoivat ihmiset ovat Suomen keskeisin taloudellinen menestystekijä. Tämä ei kuitenkaan näy hallituksen talousarvioesityksessä, sillä pelkästään valtionosuusindeksin jäädyttämisestä aiheutuu noin 65 miljoonan euron tulojen menetys opetussektorille. Valtionosuusindeksin jäädyttämisen lisäksi hallitus aikoo toteuttaa myös määrärahojen leikkauksia. Perussuomalaiset eivät näitä vähennyksiä hyväksy. Hallitus on myös puheiden tasolla lanseerannut nuorisotakuun, mutta talousarvion perusteella todelliset panostukset jäävät vähäisiksi. Perussuomalaiset haluavat korjata tilanteen ja esittävätkin muun muassa oppisopimuskoulutuksen määrärahoihin ja ammattikorkeakoulujen määrärahoihin kohdistuvien leikkausten perumista sekä yliopistoille luvattua indeksikorotuksen toteuttamista. Perussuomalaisten mielestä Suomessa tulee voida asua muuallakin kuin suurissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa, joten myös kattava kouluverkosto tulee turvata. Tasa-arvoinen ja laadukas yleissivistävä opetus on maamme kivijalka ja korkeatasoinen osaaminen avain maamme menestykseen. Tähän kannattaa perussuomalaisten mielestä panostaa puheiden lisäksi myös todellisin toimin.

Opintotuki sidottava indeksiin jo vuonna 2013

Hallitus on luvannut sitoa opintotuen indeksiin 1.9.2014 alkaen. Hallitusohjelmassa myös todetaan, että opintotuen uudistamisen kustannukset eivät ylitä uudistuksen kansantaloudellisia positiivisia vaikutuksia. Näin ollen olisi järkevää sitoa opintotuki indeksiin mahdollisimman nopeasti.

Perussuomalaisten mielestä opintotuki kannattaisikin sitoa indeksiin jo vuonna 2013. Opintotuki mahdollistaa monille päätoimisen opiskelun ja on siten edellytys nopeammalle valmistumiselle. Lisäksi on hyvä muistaa, että valtaosal-

la opiskelijoista suurin osa tuloista menee suoraan kulutukseen, joten opintotuki myös osaltaan auttaa pitämään talouden rattaita pyörimässä.

Opintotuki on jo vuosia laahannut nousevien elinkustannusten perässä, mikä on ajanut monet opiskelijat taloudellisesti vaikeaan asemaan. Opintorahan reaaliarvo on laskenut peräti 29 % vuosien 1992 ja 2009 välillä. Mikäli Suomessa halutaan säilyttää aidosti tasavertaiset mahdollisuudet päätoimiseen opiskeluun tulotasosta tai sosiaaliluokasta riippumatta, on opintotuen määrän oltava riittävä elinkustannuksiin nähden. Opintotuen sitominen indeksiin aiheuttaa noin 15 miljoonan euron kustannuksen vuodessa. Ensi vuonna opintotuen korottaminen voidaan kuitenkin käytännössä toteuttaa vasta uuden lukukauden alkaessa syksyllä. Näin ollen opintotuen korottamisesta aiheutuva kustannus on vuonna 2013 noin 4,4 miljoonaa euroa.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.70.55 lisäyksenä 4 400 000 euroa opintotuen sitomiseksi indeksiin.

Yliopistoille luvattu indeksikorotus toteutettava

Hallitus aikoo jäädyttää yliopistoindeksin vastoin omaa hallitusohjelmaansa ja yliopistouudistuksessa sovittua. Yliopistoindeksi kirjattiin yliopistolakiin turvaamaan yliopistojen riittävä rahoitus ja myös hallitusohjelmassa luvataan huolehtia koulutuksen, osaamisen ja tutkimuksen riittävästä rahoituksesta. Vastoin lupauksiaan hallitus aikoo kuitenkin jäädyttää yliopistoindeksin. Tästä aiheutuu yliopistoille 43 miljoonan euron tulojen menetykset vuonna 2013, ja leikkaus vähentää määrärahoja myös tulevina vuosina. Yliopistojen rahoitusta vähennettiin jo vuonna 2012, joten yliopistoindeksin jäädyttäminen uhkaa jo opetus- ja tutkimustyön laatua ja sitä kautta hallituksenkin tavoitteena olevaa pitkäjänteistä kasvupolitiikkaa.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä korostaa, että yliopistoissa tehtävä opetus- ja tutkimustyö on kansallisesti merkittävässä asemassa, sillä korkeatasoinen osaaminen on maamme kilpivijalka. Yliopistoissa tehtävä perustutkimus on myös perusta soveltavalle tutkimukselle ja innovaatioille. Yliopistojen budjetista noin kaksi kolmasosaa menee henkilöstökuluihin, joten hallituksen aikomat leikkaukset ovat omiaan heikentämään opetuksen ja tutkimuksen laatua. Monissa yliopistoissa on jo tällä hetkellä liian vähän opetushenkilöstöä opiskelijoiden määrään suhteutettuna, ja perussuomalaisten eduskuntaryhmä pitääkin erittäin tärkeänä, että luvasta indeksikorotuksesta pidetään kiinni.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.40.50 lisäyksenä 43 000 000 euroa yliopistojen rahoituksen indeksikoroituksen toteuttamiseksi.

Oppisopimuskoulutuksesta aito pätevyitymisväylä

Oppisopimuskoulutukseen kohdistetut leikkaukset ovat kohtuuttomat ja ristiriidassa hallituksen esittämien tavoitteiden kanssa. Lisäkoulutuspaikkoja on esitetty leikattavan 7 000:lla. Oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutuspaikkojen leikkaaminen ei tue väestön osaamisen kehittämistä. Lisäksi on syytä huomioida, että oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutuksessa on myös alle 30-vuotiaita, joten leikkaus kohdistuu myös nuoriin, vaikka hallitus on luvannut heille opiskelupaikan turvata.

Perussuomalaiset kiinnittävät huomiota myös siihen, että hallitus esittää nuorten aikuisten osaamisohjelmaan 27 miljoonaa euroa, mutta aikoo samanaikaisesti vähentää oppisopimuskoulutukseen varattuja määrärahoja 26,1 miljoonalla eurolla. Perussuomalaiset sen sijaan ovat valmiita todella panostamaan oppisopimuskoulutukseen ja esittävätkin, että oppisopimuskoulutukseen varattuja määrärahoja ei leikata. Tällöin nuorten osaamisohjelmaan varatut määrärahat tulevat todellisenä lisäpanostuksena oppisopimuskoulutukseen.

Oppisopimuskoulutus on Suomessa vielä lapsen kengissä, vaikka se sopisi pätevyitymisväy-

läksi moniin ammatteihin. Oppisopimuskoulutus tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden tulla alansa ammattilaiseksi käytännön työn kautta, teoriaopintojen tukemana. Tämä on sekä opiskelijan että työnantajan etu. Opiskelija pääsee heti soveltamaan oppimaansa käytännössä, ja työnantaja puolestaan saa mahdollisuuden tulevan työntekijänsä perehdyttämiseen jo opiskeluvaiheessa. Lisäksi oppisopimuskoulutus voi sopia monelle sellaiselle pätevyitymisväyläksi, joille pelkkä kirjasta pönttääminen ei ole luontevaa. Perussuomalaiset pitävätkin tärkeänä, että oppisopimuskoulutusta lisätään.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.30.32 lisäyksenä 26 100 000 euroa oppisopimuskoulutukseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoituksesta ei kannata leikata

Hallitus aikoo vähentää ammattikorkeakoulujen rahoitusta yli 17 miljoonalla eurolla. Lisäksi ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vähennetään 2 030 aloituspaikalla vuodesta 2013 alkaen, vaikka Suomessa ongelmana on se, että opiskelupaikkoja ei riitä kaikille. Sanojen tasolla hallitus on lanseerannut nuorisotakuun, jonka tarkoituksena on turvata opiskelu tai työpaikka nuorille, mutta teot puhuvat toista.

Perussuomalaiset haluavat taata laadukkaan ammattikorkeakoulutuksen koko Suomessa eivätkä ole valmiita leikkaamaan ammattikorkeakoulujen rahoituksesta. Kattava ammattikorkeakouluverkko ja laadukas koulutus tulee taata tulevaisuudessakin. On hyvä huomioida, että ammattikorkeakouluilla on myös huomattava vaikutus alueiden kehittymiseen. Mikäli ammattikorkeakouluja karsitaan vain reuna-alueilta, maakunnat autioituvat entisestään ja väestö pakautuu alueille, joilla jo ennestään on pulaa opiskelupaikoista, edullisista asunnoista jne. Perussuomalaisten mielestä muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla täytyy voida elää, asua ja opiskella. Tärkeää on myös maakunnallisesti tärkeiden koulutusalojen turvaaminen.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.40.30 lisäy-

senä 17 200 000 euroa ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin.

Perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen lisäresursseja

Liian suuret luokkakoot on yleisesti tiedostettu ongelma maassamme, ja hallitus esittääkin opetusryhmien pienentämiseen noin 10 miljoonaa euroa enemmän viime vuoden talousarvioesitykseen verrattuna. Perussuomalaiset pitävät opetusryhmien koon pienentämistä kuitenkin niin tärkeänä, että ovat valmiita korottamaan tähän varattujen määrärahojen summaa vielä lisää. Opetusryhmien koolla on vaikutusta paitsi oppilaiden ja opettajien hyvinvointiin myös oppimistuloksiin. Pienemmät opetusryhmät mahdollistavat laadukkaamman ja yksilöllisemmän opetuksen, jolla on vaikutusta oppilaiden opintomenestykseen. Tällä hetkellä ryhmäkoot vaihtelevat suuresti kuntien välillä, minkä vuoksi oppilaat ovat eriarvoisessa asemassa keskenään. Ryhmäkokojen pienentäminen onkin tärkeää laadukkaan ja tasa-arvoisen opetuksen turvaamiseksi.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.10.30 lisäyksenä 10 000 000 euroa perusopetuksen opetusryhmäkokojen pienentämiseksi.

Kouluja voitava käydä kaikkialla Suomessa

Perussuomalaisten mielestä yleissivistävän koulutuksen laatu ja kouluverkoston kattavuus tulee taata tasaveroisesti koko Suomessa. On tärkeää, että myös syrjäseuduilla voi elää ja asua, joten myös siellä täytyy voida käydä kouluja. Lasten koulumatkojen pituuden säilyttäminen kohtuullisena edellyttää koulujen ylläpitoa kattavasti koko maassa, ei vain kasvukeskuksissa ja taajamissa. Perussuomalaisten mielestä yleissivistävän koulutuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen tulee kohdentaa nykyistä enemmän resursseja, jotta laadukas yleissivistävä koulutus olisi jokaisen ulottuvilla ilman kohtuuttomia koulumatkoja. Myös kansanopistojen, kansalais- ja työväenopistojen, opintokeskusten, kesäyliopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten toiminta on syytä turvata. Niiden toiminnalla voidaan edis-

tää muun muassa kansalaisten hyvinvointia ja yleissivistystä.

Ammattikoulupaikkoja ollaan vähentämässä vuoteen 2016 mennessä noin 7 500:lla. Oletettavasti Pohjois- ja Itä-Suomessa ja Pohjanmaalla paikkoja vähennetään kun taas pääkaupunkiseudulla niitä lisätään. Perussuomalaiset huomauttavat, että opiskelupaikoista on pulaa eikä ammattikoulupaikkojen vähentäminen tue nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista. Lisäksi ammattikoulupaikkojen siirtäminen muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle on omiaan autioittamaan maakuntia ja keskittämään väestöä alueille, joilla jo entuudestaan on pulaa muun muassa kohtuuhintaisista asunnoista.

Perussuomalaiset kiinnittävät myös huomiota koulujen valitettavan yleisiin homeongelmiin. Lähtökohtana tulisi olla, ettei yksikään oppilas joutuisi oppivelvollisuuttaan suorittaessaan tai opettaja töitä tehdessään altistumaan vakaville terveysriskeille. Koulujen homeongelmiin tuleekin puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä säästää myös yhteiskunnan terveysmenoja.

Perussuomalaiset esittävät, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.10.30 lisäyksenä 10 000 000 euroa yleissivistävän koulutuksen järjestämiseksi tasapuolisemmin koko Suomessa.

Suomalaisen kirjallisuuden puolesta

Yksi hallituksen kulttuuripoliittisista tavoitteista on luovien alojen työllisyyden vahvistaminen. Kirjailijoiden asema Suomessa on verrattain heikko, vaikka heidän panoksensa on suomalaisen sivistyksen kannalta merkittävä. Myytyjen kirjojen lisäksi lainauskorvaukset muodostavat tärkeän osan kirjailijoiden tuloista. Suomessa kirjailijamme saavat kuitenkin lainauskorvauksia huomattavasti vähemmän kuin kollegansa esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Matalat lainauskorvaukset vaikeuttavat suomalaisten ammattikirjailijoiden taloudellista asemaa. On hyvä huomioida, että esimerkiksi kokonaan lainauskorvauksen ulkopuolella olevien tutkimus- ja opetuskirjastojen vuotuinen lainausmäärä on yli 20 miljoonaa. Lainauskor-

vausmäärärahaa tuntuvasti nostamalla voitaisiin edistää kulttuurin ja luovien alojen työllistämismahdollisuuksia. Nostaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi asteittain tulevina vuosina.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2012

Ritva Elomaa /ps
Kimmo Kivelä /ps
Mika Niikko /ps